

IJI ADİMİKE ASUSU IGBO ZORO EZO RUPUTA ORU

Nke si n'Aka

Chinweude N. Ugochukwu
Ngalaba Omumu Igbo, Afrika na Asia
Mahadum Nnamdi Azikiwe, Awka
ugochukwuchinweude@gmail.com (07062603293)

Umj edemede

Asusu bu ihe di ndu, di omimi, ma na-anwukwa anwu. N'ime otutu asusu e nwere n'ua, naani ole na ole ka e ji aruputa ihe a na-ahu anya. Nke a aputaghi na o nwere asusu ka ibe ya mma, kama, o na-egosi na asusu ndi ahu etoruela ogo iji ha na-egbo mkpa. Edemede a gbadoro ukwu n'ichoputa adimike asusu Igbo ndi zoro ezo na ikwalite ha ruo ogugo iji ha na-egbo mkpa di iche iche na ndu mmadu. Ngwa oru e jiri mee nchocha a bu ilu Igbo ise. Site na nkowa na ntucha ilu ise ndi a tulere na nchocha a, a choputara na asusu Igbo nwere adimike miri emi zoro ezo nke naani ndi Igbo ga-achoputa ma kwalite maka igbo mkpa di iche iche.

Okpurukpu okwu: Adimike, asusu, zoro ezo, ruputa, oru

Okwu mmalite

Asusu bu otu n'ime ngozi agburu di iche iche nwetara site n'okike uwa. O nweghi agburu na-eketeghi oke nke ha. Nke a putara na agburu o bula nwere asusu nke ha nwe n'onwe ha. E nwere ike ikpo asusu di otu a asusu aka mkpa nke agburu ahu. Ajuju buzi, gini mere na onye kere mmadu sitere n'okike uwa nye agburu o bula asusu nke ha? Nke a bu niihi na o nwere ihe omimi di n'asusu nke bu na agburu o bula choputara ya ga-esite na ya buru akwaa akwuru. Ufodu n'ime nchoputa di iche iche ndi okaasusu di iche iche merela na-egosi na asusu bu otu n'ime onyinye akorongwa/onatarachi mba di iche iche nwetere site n'okike di ka ihe ndi a na-egwuputa n'ala; ola edo, ola ocha, kool, dayamond udi mkpuru osisi di iche iche nakwa mmanu a na-egwuputa n'ala. Otutu n'ime onyinye ndi a abughi ihe achoputara mgbe mba ma o bu agburu ndi o di be ha malitere kama o bu di ka oge na-aga ka a choputara ihe ndi a wee malite tinye anya na oge na ha iji mee ka ha buru uzọ e si egbo mkpa mmadu. Ima atu: Na Naijiria, ikpo oru ugbo bu otu ihe e jiri mara ya wee rue mgbe a choputara na mmanu di n'ala Naijiria. Mgbe e mesiri nchoputa a, e tinyere anya nke oma na ya wee choputa na e nwere ike isite na ya wee na-enyere ndu aka. Nke a meziri ka e site n'uzo di iche iche kwado oru igwuputa mmanu n'ala Naijiria. O doro anya na mmanu a na-egwuputa na Naijiria mere ka onodu akunauba gbanwee ma bawanye n'udi puru iche nke mere na n'oge ahu Naijiria bu ogaranya amaghi ihe o ji ego eme.

N'otu aka ahu, asusu nwere adimike di egwu zoro ezo nke mere na mba ole na ole choputagoro ya anaghi ele anya n'azu n'ikwalite nakwa iji asusu ha ruo oru. O bughi naani na mba ndi a na-asugbunye ego puru iche n'asusu ha iji ya ruo oru naani n'obodo ha, kama ha na-eme nke a iji mee ka asusu ha na-agbasa na mba ndi ozọ. O doro ewu na okuko anya na ufodu n'ime mba ndi a e burula asusu ha na-aga mba ndi ozọ di iche. Ha eguzowela ebe a na-amu asusu ha n'ulo akwukwo di elu di iche iche niihi na ha matara ike di n'asusu nke ndi ozọ na-amatabeghi. Ha na-eme nke a site n'itinye ihe itu akpiri di iche iche iji mee ka ndi ozọ nwee mmasi imu asusu ha. Ha na-eweputa okpurukpu ego puru iche iji wue ebe a ga-anọ na-amu asusu ndi a; ha na-ezite ndi be ha muru maka asusu ha nke oma ikuzi asusu ha n'ulo akwukwo ndi a; ha na-ezite akwukwo ogugu di iche iche tinyere akorongwa nkuzi di iche iche maka

ikuzi asusu ha. N'ufodu mahadum ebe eguzoberela nkuzi asusu ndi a, naani akwukwo ha nwere e ji amu asusu ha kari akwukwo niile mahadum nwere e ji amu ihe omumu di iche iche di n'oba akwukwo. Nke a gosiri na ha ma ihe ha na-eme tinyekwara na ha maara na tupu ihe o bula amita ezigbo mkpuru na o ga-ewe oge, ego, nkwado na nchukwa puru iche site n'aka ndi chororo irite uru di na ya.

Nkwa okpuruoku okwu ufodu

Mkpuruokuwu a bu 'adimike' putara ihe miri emi, zoro ezo, nke bu na agaghi ama na ihe di otu ahụ di rue mgbe a choputara ya. O bughị ihe a na-ahụ anya ma o bu ihe sere elu nke onye o bula nwere ike ihuta ozigbo. E ji adimike akwa asusu nihi na asusu di ka aki nke e si na nkwa eweputa. O buru na e tiwaghi aki, a gaghị ama na o nwere ihe bara uru di n'ime ya e nwere ike ita ata ma werekwa ya gboo nkpa ndi ozo. Itiwa aki n'onwe ya abughị ihe di mfe. O bu ihe siri ike na-ewe oge, mana mgbe a choputara uru obara, e jiri okwute na-etiwa ya. Dika oge na-agakwa a ruputara igwe na-eti aki n'ebe ufodu taa nke mere ka e nwee ike i na-enweta aki e ji emeputa udi mmanu di iche iche.

Asusu bu uzọ mmadu na ibe ya si enwe mmeorita. E wezuga asusu, ndu a na-ebi n'ua agaghi enwe isi. O bu uda nke mmadu na-emeputa nke nwere nghota site na nkwekorita nke ohanaze nwe ya (Crystal, 1971:175). Ufodu ndi okammuta kwenyere na asusu nwere ihe omimi di n'ime ya nke nwere ike iwetara ndi nwe ya oganiru puru iche.

Adimike asusu mbu (Asusu nne)

Nchoputa di iche iche e merela na-egosi na asusu bu akorongwa puru iche e nwere ike iji meputa ihe a na-ahụ anya. Ufodu ndi okammuta kwekoritara na o nweghi mba ga-enwe ezigbo mmepe n'ejighi asusu ha (Mazrui & Mazrui (2002). Duara (2014) nyere omumaatu mba ndi a dika ndi ji asusu ha wee na-aga n'iru n'ihe gbasara agumakwukwo n'ogo di iche iche nakwa mgbasazi -Philippines, Mexico, Wales, Canada, Russia, Yugoslavia na Japan. Otu ihe doro anya gbasara asusu bu na mgbe o bula a na-akuzi ma na-amu otu asusu, asusu ahụ ga na-eto na-abawanyekwa nihi na asusu di ndu. O buru na a na-echukwa asusu site n'isu ya nakwa ikwado ya n'uzo niile, asusu ahụ ga na-eto otu o kwesiri ma o buru na ahapu asusu ghara ikwado ya na ichukwa ya, o ga-amalite ilaghachi azu ma nwuzii pii. Adimike ndi ozo achoputara gbasara asusu gunyere ndi a:

1. Asusu a munyere mmadu na ya nke onye ahụ na-asukwa nke oma na-enye onye na-asu ya akara nhubaama nke na-egosi na o nwere ebe onye ahụ siri puta uwa. Asusu mbu mmadu na-enye anuri, na-emekwa ka obi rue onye na-asu ya ala nihi na o na-asu asusu di n'obara ya nke o maara nke oma.

2. Asusu mbu mmadu na-enyere ya aka ihota ihe a na-ekwu nke oma mgbe e ji ya akuzi ihe. Nchoputa ndi e merela gosiri na umuaka ndi e ji asusu mbu ha kuziri ihe na-eme nke oma kari ndi e ji asusu nke abuo wee kuziri ihe (Mzamane, Saadwi & Ngugi, 2000:2). N'aka nke ya, Ijeoma (2002:52) si na e nwere ike ikwalite asusu o bula rue ogo iji ya muo maka nka na uzu tinyere ihe gbasara imeputa akorongwa di iche iche e ji enyere ndu aka mana nke a bu ma o buru na ndi nwe asusu ahụ kwado ma tinye uchu n'ikwado ya.

3. Di ka Ezikeojiaku (2007:114) si kowa, asusu nne na-enyere mmadu aka ichemi echiche ime nke oma. Ya mere na ikuzi ihe gbasara nka na uzu kwesiri ka e were asusu mbu kuzie ya ka ndi a na-akuziri ya wee ghota ihe a na-akuzi nke oma iji wee chemie echiche ime maka iji ya ruputa ihe a ga-eji na-egbo mkpa (Fafunwa 1975). Nchoputa ndi kwadoro na asusu nne nwere ike ime ka ndi e ji ya akuziri ihe na-eme nke oma ma o bu di gara gara n'iche echiche gunyere ndi a:

Nchocha nke a kporo, *The native American language research*

Nchocha nke a kporo, *The university of Bradford research*

Nchọcha nke a kpọrọ, *The Ife six years primary project*
Nchọcha nke a kpọrọ, *The Swahili research*

4. Asusu na-enye ndi nwe ya ma na-asukwa ya nke oma nkwuwa okwu puru iche na anya ike ikowaputa ebumnobi ha nke oma na-amaghi jiji ma o bu tuba egwu o bula.

5. E nwere ihe ndi a na-ahu anya na-akwado na o nwere ihe jikoro ahu ike, odimma na oganiru mmadu na asusu nne. A choputara na mmadu isu asusu mbu na-eme ka onye na-asu ya na-enwe mmetuta dika onye ahu zuru oke nke obi ruru ala. Nke a bu eziokwu niihi na mgbe mmadu na-asu asusu abughi nke e jiri zulite ya, o ga na-eme mgbakọ na mwepu banyere mkpuruokwu nke o ga-ewebata ga-adaba n'ihe o na-ekwu. Nke a na-aputakaricha ihe mgbe onye ahu no n'etiti ndi na-asu asusu dika asusu nke abuo. Mana o buru asusu mbu ka onye ahu na-asu o gaghi na-enwe nhiahu o bula gbasara mkpuruokwu nke ga-adaba na nke agaghi adaba mgbe o na-ekwu okwu. O buru na onye njem gaa obodo di anya, ebe a na-asu asusu ozọ abughi nke o maara nke oma, onye ahu ga na-aga ka onye egwu na-atu. O buru na onye njem a ahu onye na-asu asusu ya, o ga-enye ya onu puru iche niihi na o hula onye ga-aghota ya nke oma ma nyere ya aka imata otutu ihe banyere ebe o biara njem.

Iji nkowa ilu ndi e webatara n'edemede tunyere adimike asusu

Ilu ndi atulere n'edemede a gunyere ndi a:

1. Nku di na mba na-eghere mba nri.
2. Mmiri do n'aju dororo nwa nkita.
3. Onye arachaghi onu ya, uguru arachaara ya.
4. Onye kpoọ oba ya mkpokoro, agbataobi ewere ya kpoo ahijia.
5. Onye kwe, Chi ya ekwe.

A ga-akowa ma tulee ilu ndi a n'otu n'otu iji gosi ka ha siri metuta adimike asusu Igbo.

Ilu nke mbu

Nku di na mba na-eghere mba nri

Nke a putara na ihe o bula mmadu nwere na-ezuru ya. Ihe o bula mmadu nwere bu chi ya nyere ya; onye ahu nabata ya ma jikwaa ya nke oma, o baara ya nnukwu uru. O buru na a tulee ilu a dika o siri metuta isiokwu edemede a, o putara na asusu di ka nku di na mba nke na-eghere mba nri. Asusu bu ihe mba o bula nwere. O bu ngozi ma o bu onatarachi nke agburu niile di n'awa nwegbadoro. Agburu o bula jiri ya ruba oru na-erite uru puru iche di na ya. N'aka nke ozọ agburu o bula leghaara asusu ha anya, di ka mmadu ileghara ihe o nwere anya were ihe onye ozọ na-achọ igbo mkpa nke ya. Nke bu eziokwu bu na o nwere uru asusu o bula na-abara ndi nwe ya nke asusu o bula ozọ agaghi abara ha.

Ilu nke abuo

Mmiri do n'aju, dororo nwa nkita

Ilu a putara na ihe o bula mmadu kwesiri ime, ma o meghe ya, ihe ahu ga na-eche ya. Oke na oru o bula diiri mmadu ga na-eche ya rue mgbe o mere ya.

Ka ilu a siri metuta adimike asusu bu na, oru itinye asusu n'oru na ichukwa ya diiri ndi nwe asusu ahu. O bughi ihe onye ozọ ma o bu agburu ozọ ga-emere agburu ozọ. Agburu ma o bu mba o bula chorọ irite uru n'adimike asusu ga-eji aka ha tinye asusu ha n'oru. Di ka nchoputa ufodu e mere siri kowaa, mba ndi maliterela iji asusu gbọ mkpa bu ndi ji asusu ha na-eme ihe mba ndi ozọ ka ji asusu nke abuo eme. Ilu a na-eme ka o doo anya na iji adimike asusu ruputa oru ma o bu gbọ mkpa di iche iche ga-abu ihe ga-ekwe omume naani mgbe ndi nwe asusu n'onwe ha jiri aka ha choputa uru asusu ha bara ma tinye ya n'oru n'echeghi ka ndi ozọ meere ha ma o bu bagide ha ime ya.

Ilu nke atọ

Onye arachaghị ọnyụ ya, ụgụrụ arachaara ya

Ilu a pụtara na onye na-emeghị ihe o kwesiri ime ga-enweta oghom ga-esi na ya puta. Mgbe mmadu hapuru ime ihe o kwesiri ime mgbe o kwesiri ime ya, onye ahụ ga-adị njikere inata ntaramahụhụ ga-esite na-emeghị ihe ahụ o kwesiri ime. Ilu a metụtara isi okwu edemede a nihi na di ka a kowara na mbu, oru ikwalite asusu bu ndi nwe asusu ahụ ka o diiri. O buru na ndi nwe asusu leghara ma o bu hapu ikwalite asusu ha, o ga-eme ka asusu ahụ ghara ito eto ma ya fodu iba uru o bula. O bughị naani nke a, nke ka njo bu na asusu ahụ nwere ike inwu ma o buru na e nweghị ndi na-echukwa ihe gbasara ya.

Nke a bu eziokwu nihi na a choputala na o nweela asusu ndi nwuru anwu ma nwekwa ndi na-akwado onwu. Asusu ndi nwuorola anwu bu asusu ndi nwe ha ejighi kporo ihe. O bu asusu ndi nwe ha echehị na ha bara uru obula; nihi ya, ha agbaghi mbọ o bula iji kwalite ma o bu tinye asusu ndi ahụ n'oru. Ndi nwe asusu ndi ahụ nwuru anwu bu ndi ahughị asusu ha n'anya; ndi ji asusu ozọ dochie anya asusu nke ha. Na asusu otu agburu nwuru aputaghị na o nwekwaghị onye si n'agburu ahụ puta di ndu, kama ihe o putara bu na ndi niile si n'agburu ahụ puta buzi ndi enweghị asusu nke bu nke e jiri mara ha bu nke ha kpomkwem. Ha di ndu, na-enwe mmekorita, ha na agburu ndi ozọ mana o buzighi asusu mbu ha ka ha ji eme nke a kama o bu asusu nke abuo ka ha ji enwezi mmekorita ha niile. Agburu o bula asusu ha nwuru bu nnukwu ihe oghom na ihere diri ndi ahụ. Ya mere na e jighi ihe kporo ihe nke otu agburu nwere ike ime ka asusu ha nwuo. Asusu inwu aputaghị na ndi nwe asusu ahụ anwuchaala ma o bu na ha anakwaghị ekwu okwu ma o bu enwe mmekorita kama o putara na ha e jirila asusu ozọ dochie anya asusu nke ha. Ilu a na-egosi na mba o bula ma o bu agburu o bula chefuru asusu ha site na-ejighi ya kporo ihe ga-etufu akara nhuba ama chi ha nyere ha.

Ilu nke anọ

Onye kpoọ oba ya mkpokoro, agbataobi ewere ya kpoo ahijia

Ilu a bu onye kpoọ oba ya mkpokoro, agbataobi ewere ya kpoo ahijia, putara na o buru na mmadu ejighi ihe o nwere kporo ihe, ndi ozọ ga-enyere ya aka mebie ya. O putara na mgbe o bula onye nwe ihe akwanyereghị ihe o nwere ugwu, o bughị ndi ozọ ga-akwanyere ihe ahụ ugwu. Nkwa a metụtara isiokwu a na-atule n'edemede a nihi na asusu bu ihe ndi nwe ya kwesiri ikwanyere ugwu, were ya ka ihe di ebube agaghị eji gwuri egwu. O buru na ndi nwe asusu ejighi aka ha kwanyere asusu ha ugwu, ndi ozọ ga-enyere ha aka tufuo ugwu asusu ahụ. Nke a na-arutu aka na ugwu na nsopuru asusu o bula ga-enwe ga-esite n'aka ndi nwe asusu ahụ. O bu ndi nwe asusu ga-ekwu ka ndi ozọ ga-esi were asusu ahụ. O buru na ndi nwe asusu na-ahuta asusu ha di ka adigboroja ma o bu nke na-abaghị n'ihe, mara na ndi ozọ ga-eji asusu ahụ mee ihe egwuregwu.

O buru na e lee anya ka ndi Bekee si were asusu ha, a ga-ahụ na ha na-akwanyere asusu ha ugwu puru iche nke mere ka ha na-asugbunye okpurukpu ego iji mee ka o na-aga n'ihu. Ha sitere n'uzo di iche iche na-agosiputa ugwu ha na-akwanyere asusu ha: ha mere ka o buru iwu na mba niile ha na-achi, ga-amuta asusu ha ma ha choo irite elele n'aka ha; ha na-enye ndi niile mere nke oma n'asusu ha ihe igba ume di iche iche mgbe a malitechara imu asusu Bekee n'ala Igbo; e mekwara ya ka o buru iwu na onye na-emeghi nke oma n'ule asusu Bekee agaghị agafe n'ogo agumakwukwo ozọ; ha gbara mbọ hu na a na-enye omumu asusu Bekee oge puru iche nke mere na asusu Bekee bu otu n'ime ihe omumu a na-ebu uzọ eme n'ututu o bula iji hu na umu akwukwo ejighi ya egwu egwu. Ugwu na nsopuru niile ndi ocha na-enye asusu ha mere ka agburu ndi ha na-achi chee na asusu Bekee bu asusu puru iche ma nwekwaa ugwu karia asusu nke ha bu ndi a na-achi achi. Mgbe ndi ocha choputara na ogwu ha ji asusu ha

agba ndi ha na-achi na-arụ orụ, ha gara n'ihu ikpo asusu ndi ha na-achi aha mkpari di iche iche iji gosi na o bu naani asusu ha bu ezigbo asusu. Ndi Igbo n'onwe ha siteziri n'ejighi ihe kporo ihe wee nyere ndi Bekee aka, ha wee were asusu ha ka ihe enweghi uru o bara. Ka o di taa, ndi Igbo na-ewere onye anaghi asu Bekee ka onye amaghi akwukwo.

Ilu nke ise

Onye kwe, chi ya ekwe

Ilu a na-egosi na ihe mmadu kwenyere na ya na ihe ahụ ga-adị ka nkwenye ya siri di. O buru na mmadu ekwenyeghi n'ihe o na-eme, ihe ahụ agaghị amita mkpuru. Iji ilu a tlee isiokwu a na-eleba anya na ya putara na ihe gbasara ichoputa adimike asusu na iji ya rupa ihe a na-ahu anya bu ndi Igbo ka o di n'aka. O buru na ndi Igbo kpebie na asusu ha bara uru ma kwesi nsopuru, o nweghi ihe o bu ga-eguzogide ha ma o bu gbaghaa nkwenye ha. O burukwanu na ha huta asusu ha ka nke abaghi n'ihe nke ekwesighikwa ichukwa echukwa, mara na otu ahụ ka o ga-adiri ha. Ndi kwenyere na asusu ha di ebube, kwesi nsopuru na ikwado ya n'uzo abula uzo, ji asusu ha aga n'ihu ma na-aruputa oru di iche iche, mana ndi ekweteghi na asusu ha bara uru o bu e nweghi uru ha si n'asusu ha erite ma ya fodu iji ya gboo mkpa di iche iche.

Site na nkowa na ntule ilu Igbo ndi e mere n'elu, o doro anya na asusu bu ihe di omimi ma nwee ike zoro ezo. Niihi na adimike asusu abughi ihe sere elu ma o bu ihe ghe oghe onye o bu nwere ike ihu anya, o na-esiri otutu agburu ike tumadi agburu Igbo, ighota ka asusu si aru oru na ihe kpatara a ga-eji kpachapuru ya anya puru iche. Adimike asusu bu ihe naani ndi ghotara ya ga-enwe ike itinye ihe o bu (karisia ego na oge) n'ime asusu ha iji mee ka o mita mkpuru ha ga-eji na-egbo mkpa di iche iche. Dika aruturu aka na mbido, asusu di ka mkpuru akwu nke e nwere ike isite na ya nwete ihe ndi ozo di iche iche. Nke bu eziokwu bu o bughi ihe a na-enweta uru ya ngwangwa, kama o bu ihe na-ewe oge, nnukwu ego nakwa ntachi obi. Ihe o ga-eji wee oge na ntachiobi dika o si metuta ndi Igbo bu niihi na o nweela ka ndi Igbo si ahuta asusu ha (nleda anya). Ya bu na ihe mbu a ga-eme bu na a ga-ebugodu uzo kporghachite ako na uche ndi Igbo azu site na mgbaso ozi di iche iche iji mee ka ha ghotara n'ezio kwu na asusu ha bara uru ma nwekwaa ike iru oru o bu asusu Bekee na-aru. Ihe o bu a na-eme eme, a chororo ka o mita ezigbo mkpuru kwesiri ka etinyere ya oge na ndidi. Iji maa atu, o bughi ihe asusu Bekee bu taa ka o bu ihe di ka afu iri ise gara aga. O bu ike ndi nwe asusu Bekee choputara na asusu nwere mere na ha eleghi anya n'azu n'ihe gbasara isite n'uzo di iche iche na-eme ka ndi ji asusu ha eme ihe na-abawanye ka chi na-efo.

Mmechi na Aro

Edemede a emeela ka amata na o nweghi ihe mba ma o bu agburu o bu nwere ike ibu ma o bughi site n'asusu ha. A na-ekwusi ike site n'ederde a, na asusu agburu o bu zuuru ha iji gboo mkpa o bu ha nwere. Nke a aputaghi na ha agaghị amita asusu ozo o bu ha chororo, kama a na-eme ka a mara na asusu agburu nwe n'onwe ya tozuru etozu ka e were ya na-eme ihe o bu e nwere ike iji asusu mee. Ilu niile ewebatara na-egosi gbado na asusu Igbo zuru oke iji ya mebe ihe niile a ka ji asusu na-abughi nke ha eme. A na-atuzi aro ndi e chere na o buru na etinye ha n'oru na ha ga-enye aka ime ka adimike asusu Igbo buru ihe eji aruputa oru puru iche n'ala Igbo niile:

1. Ndi Igbo niile onu na-eru n'okwu ga-amalite igbaso ozioma gbasara ndi Igbo ihu asusu ha n'anya na isu ya n'ala Igbo niile.
2. Ebe o bu na imerime nime ndi bi n'ime ime obodo bu ndi enweghi ohere igu akwukwo, o di mkpa ka e were asusu Igbo na-eme ihe niile gbasara ochichi obodo na ndorondoro ochichi n'ala Igbo niile ka ndi ka n'onu ogugu wee na-esonye nke oma.
3. Ka govumentu ma o bu ndi huru asusu Igbo n'anya weputa ego kwado ndi oka asusu ndi maara nke ekwe na-aku n'ihe gbasara asusu na ntughari; ka amalite itugharinye ihe omumu

niile e ji asusu Bekee akuzi n'asusu Igbo. A ga-amalite oru ntughari a site n'ihe omumu ndi dikarisi mkpa maka mmepe obodo. Nke a di nnukwu mkpa burukwa oru e kwesiri ibagide ososos n'eleghi anya n'azu, ebe o bu na o nweela mba ndi a maara maka ha mere nka, ma werekwa ya na-aga n'iru taa.

Edensibja

Crystal, D. (1971). *Linguistics*. Great Britain: Hazell Watson and Viney Ltd.

Ezikeojiaku, P.A. (2007). "Indigenous Languages for Science and Technology" In B.N.

Anasiudu et al (Eds). *Language and literature in developing countries*.

Onitsha: African- First Publishers Ltd.

Fafunwa, A.B. (1975). *History of education in Nigeria*. London: George Allen & Unwin.

Tarugarira, A. (2009). Rethinking the development nexus between indigenous languages and capacity rebuilding in science and technology: A therapeutic approach to Africa's perennial development problems. *Journal of sustainable development in Africa*. Vol 10, no 4, pp, 192-199.

Mazrui, A.A. & Mazrui, A.M. (2002). *Black reparations in the era of globalization*.

Bringhamton: Institute of global cultural studies.

Ijeoma, J.O. (2002). Igboland: A historical perspective. In G.E.K. Ofomata (Ed.) *A Survey of the Igbo Nation*. Onitsha: African First Publishers.

Duara, P. (2014). *The crisis of Global modernity: Asian traditions and sustainable future*. Cambridge: Cambridge university press.